

Geen stormachtige herfst 2015?

2-11-2015 | Door drs. Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken Vivat Verzekeringen

De op Prinsjesdag gepresenteerde plannen voor financiële producten hebben weinig stof doen opwaaien, al is er wel veel gesproken over de voorgestelde wijziging van de box-3-heffing.

Inmiddels is de Tweede Kamer al weer een paar stappen verder met de wetsvoorstellen 'Belastingplan 2016' en de 'Overige fiscale maatregelen 2016'. Tijd om een tussenbalans op te maken.

Belastingplan 2016: box 3

Veel aandacht is uitgegaan naar de voorgestelde wijziging van de heffing in box 3. Dat heeft er ook toe geleid dat bijna een derde deel van de Nota naar aanleiding van het verslag van het Belastingplan 2016 is gewijd aan dit onderwerp. Aan het inkomensbeleid wordt heel wat minder aandacht besteed. De vraag van de leden van de CDA-fractie om dit onderdeel los te koppelen van het Belastingplan 2016 - het gaat immers pas in per 1 januari 2017 - is in dat licht dan ook geen vreemde vraag. Maar de staatssecretaris schuift dat terzijde met als argument dat dan de voorlopige aanslag voor de inkomstenbelasting 2017 niet juist kan worden berekend. Mijn inschatting is dat de staatssecretaris dit zo snel mogelijk door het parlement wil loodsen. Dat gaat het makkelijkst als de box 3 plannen onderdeel zijn van een groter geheel, namelijk het Belastingplan. Opnemen in een apart wetsvoorstel zorgt voor nog meer focus op dit onderwerp, en dat bevordert de invoering waarschijnlijk niet.

Werkelijk rendement

Veel fracties achten het wenselijk dat de werkelijke rendementen worden belast. Het kabinet geeft in de Nota naar aanleiding van het verslag aan ook te streven naar 'een heffing waarbij de werkelijke, individueel gerealiseerde rendementen zo goed mogelijk worden benaderd'¹.

Het kabinet benadrukt dat het op dit moment niet mogelijk is om een belasting op het

¹ Nota naar aanleiding van het verslag, Tweede Kamer, 34 302, p. 24

daadwerkelijke individueel behaalde rendement in te voeren. Zij ziet uitdagingen in de uitvoerbaarheid, de ontwijkingsmogelijkheden en de constructiegevoeligheid van zo'n systeem. Het belasten van werkelijk rendement vraagt veel meer informatie, meer dan nu door financiële instellingen aan de Belastingdienst wordt verstrekt. Ook blijkt het kabinet veel waarde te hechten aan de vooringevulde aangifte. Momenteel wordt circa 60% van de aangiften vooringevuld. Het streven is dit percentage te verhogen naar 95. Het belasten van de werkelijke rendementen helpt daarbij niet. Het kabinet heeft nog wel overwogen om voor spaargeld over te stappen naar belastingheffing over het werkelijke rendement (in combinatie met forfaitaire heffing over het overige vermogen). Maar dat plan is verworpen met als voornaamste reden het grote risico op arbitrage. Het zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat vlak vóór de peildatum overig vermogen wordt omgezet in spaargeld om vervolgens vlak na de peildatum weer te worden omgezet in overig vermogen. Resultaat is dan dat er op de peildatum geen overig vermogen is en dat er minder belasting hoeft te worden betaald vanwege het geringe rendement op spaargeld, zeker als het vermogen maar kort op de spaarrekening heeft gestaan.

Ook niet onbelangrijk: wat is nu werkelijk rendement?

Moet het dan gaan om gerealiseerde vermogenswinsten? Of om vermogensaanwas?

De vermogenswinstbelasting wordt vrij snel terzijde gesteld. Die vorm vraagt een langjarige registratie van de verkrijgingsprijs en mutaties. De administratie die daarvoor noodzakelijk is ontbreekt en zal er ook niet op korte termijn zijn. Ook wordt aangegeven dat 45% van de beleggingen in box 3 bestaat uit onroerend goed. Dan moet bijvoorbeeld worden bepaald hoe om te gaan met onderhouds-, renovatie- en verbouwkosten. Het is namelijk niet de bedoeling om verbouwkosten te belasten als vermogenswinst.

Ook de vermogensaanwasbelasting is volgens het kabinet op dit moment niet uitvoerbaar. Het vermogensverschil tussen twee peildata is niet voldoende. Alle tussentijdse stortingen en onttrekkingen gedurende het kalenderjaar moeten worden bijgehouden. En dat niet alleen, de stortingen en onttrekkingen moeten een kwalificatie krijgen.

Voorbeeld*

Als iemand bijvoorbeeld in een jaar €1.000 spaart, neemt zijn vermogen met €1.000 toe, maar heeft hij geen inkomsten uit vermogen, ook geen ongerealiseerde. De gespaarde €1.000 moet dus in beginsel niet belast worden. Dit is anders als de storting van €1.000 op de spaarrekening afkomstig is van een huurder die een door de belastingplichtige verhuurde woning bewoont. Dan is sprake van belastbare inkomsten uit vermogen.

*Ontleend aan Nota naar aanleiding van het verslag, Belastingplan 2016, p. 45

Voor onroerend goed geldt dezelfde problematiek als bij de vermogenswinstbelasting, omdat ook hier rekening moet worden gehouden met verbouwingen en verbeteringen.

Het kabinet geeft ook nog aan dat het systeem van werkelijk rendement uit sparen en beleggen niet alleen uitvoerbaar moet zijn voor de Belastingdienst, het moet ook bestand zijn tegen belastingontwijking. En dat aspect mag volgens de bewindslieden niet onderschat worden.

Daarnaast laat het kabinet nog zien dat in de ons omringende landen - België, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland - geen (volledige) belasting op gerealiseerde vermogenswinsten kennen.

Op een vraag van de leden van de D66-fractie geeft het kabinet aan dat het geen plannen heeft om bij de hervorming van box 3 ook te komen tot een meer uniforme belasting van kapitaalinkomen en pensioen en de eigen woning daarbij te betrekken.

Tegenbewijsregeling

Diverse fracties vragen om een tegenbewijsregeling in box 3. Het kabinet is van mening dat een tegenbewijsregeling zich slecht verhoudt tot een forfaitaire regeling. Nog belangrijker is dat een dergelijke regeling een fors beslag zou leggen op de capaciteit van de Belastingdienst. En dat lijkt een valide argument.

Ouderentoeslag

In de Nota naar aanleiding van het verslag is ook specifiek aandacht voor het vervallen van de ouderentoeslag per 1 januari 2016. Dit is al aangenomen met het Belastingplan 2015. Diverse toeslagen (zoals kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget, zorgtoeslag en huurtoeslag) zijn afhankelijk van het verzamelinkomen. Tot dat verzamelinkomen hoort ook het inkomen in box 3. Dus met het vervallen van de ouderentoeslag in box 3, wordt het verzamelinkomen voor de categorie ouderen hoger. Het kabinet stelt dat er door het verval van de ouderentoeslag voor de huurtoeslag niet snel een effect zal zijn. Om daarvoor in aanmerking te komen, moet het vermogen eigenlijk al lager zijn dan de algemene vrijstelling in box 3. Voor zorgtoeslag en kindgebonden budget zou er wel een effect kunnen zijn, al laat een kindgebonden budget zich wat mij betreft wat lastiger rijmen met de leeftijdscategorie van AOW-gerechtigden. De effecten zullen volgend jaar worden onderzocht.

Ontwijking van de box-3-heffing

Volgens de cijfers van het kabinet gaat ongeveer 90% van de belastingplichtigen er in box 3 op vooruit. Die zullen niet snel in actie komen. Maar de 10% belastingplichtigen met een aanzienlijk vermogen komen er minder goed vanaf. Zij zullen zich op zijn minst beraden op de vraag hoe nu verder.

Gevraagd naar het risico dat belastingplichtigen hun vermogen elders zullen onderbrengen, zegt de staatssecretaris belastingontwijkend gedrag te blijven monitoren. Een toename van frauduleus gedrag wordt niet verwacht. Maar als je goed naar de reactie kijkt, lijkt het erop dat het kabinet nog geen antwoord heeft op ontwijkend gedrag. Dat kan zorgelijk stemmen, maar wellicht laat de staatssecretaris zich nog niet in de kaart kijken. Ook heeft hij een scenario waarop hij kan terugvallen, namelijk herstel van het systeem zoals we dat nu kennen.

Opbouw rendementsberekening

Veel vragen zijn gesteld over het hoe en waarom van de benadering van het rendement. Te veel om in dit artikel te bespreken. Het is wel interessant om de grote lijnen nader te bezien. Zo geeft het kabinet aan, dat de commissie Van Dijkhuizen voor de spaarrente het vijfjaars voortschrijdende gemiddelde van rente op spaarrekeningen en deposito's voorstelt. Hiermee komt deze component overeen met het kabinetvoorstel.

De commissie zou dat percentage voor het gehele box-3-vermogen willen gebruiken, maar het kabinet heeft er voor gekozen om dit te beperken tot het spaardeel. De commissie heeft ook gekeken naar obligaties en aandelen. Daarbij heeft de commissie een veel grotere periode (2001-2012) bekeken dan het kabinet en bovendien keek de commissie naar de Nederlandse beurs en het kabinet gaat uit van de Europese beurzen.

Dergelijke keuzes blijven arbitrair. De wens van het kabinet om hierbij excessen zo veel als mogelijk uit te sluiten, klinkt in ieder geval plausibel.

Afschaffen minimumwaarderingsregel bij afkoop lijfrente

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om het mogelijk te maken dat de zogenoemde woekerpolissen kunnen worden afgekocht zonder dat revisierente in rekening wordt gebracht.² Aanleiding is het debat op 24 september in de Tweede Kamer over pensioen in eigen beheer waarbij als optie is genoemd om dit pensioen af te kopen zonder revisierente.

De staatssecretaris voelt niets voor het gelijkstellen van de woekerpolis met pensioen in eigen beheer. Bij pensioen in eigen beheer is over het achterwege laten van revisierente gesproken om directeuren-groootaandeelhouders te stimuleren om te stoppen met pensioen in eigen beheer. Daarnaast zegt de staatssecretaris dat verzekeringnemers van een lijfrenteverzekering de mogelijkheid hebben hun verzekering om te zetten in een ander lijfrenteproduct.

Naar mijn mening heeft de staatssecretaris hier wel een punt. Bij een lijfrenteverzekering zit het geld daadwerkelijk in de verzekering, terwijl bij pensioen in eigen beheer het geld vaak niet (volledig) in de vennootschap aanwezig is. De directeur-groootaandeelhouder kan het pensioenkapitaal dat alleen op papier bestaat, dus niet overhevelen naar een ander product.

Benutten dubbele vrijstelling kapitaalverzekeringen

De staatssecretaris legt (nogmaals) uit dat in veel gevallen slechts één (fiscaal) partner de begunstigde van een kapitaalverzekering is, terwijl de partners de gedachte hadden een dubbele vrijstelling te kunnen benutten. Reparatie door de partners is niet zonder fiscale gevolgen mogelijk.

² Nota naar aanleiding van het verslag, Tweede Kamer, 34 305, p. 3

Belangwekkend is de reactie van de staatssecretaris op de vraag of afkoop ook valt onder de uitkering bij leven. Hij bevestigt dat ook afkoop een uitkering bij leven is en onder de maatregel kan vallen.³ Dat is in voorkomende gevallen waarbij afkoop wordt overwogen, goed om te weten. Uiteraard bestaat alleen recht op de dubbele vrijstelling als verder aan alle voorwaarden voor vrijstelling wordt voldaan.

Aflossingsachterstand eigen woning

Zoals op Prinsjesdag dit jaar bleek, vindt het kabinet definitief verlies van de hypotheekrenteaftrek als sanctie bij (langdurige) betalingsachterstand of door fouten in de berekening van de annuïtaire aflossing te stringent. Zij wil 'welwillende belastingplichtigen' die door omstandigheden niet (geheel) aan hun aflossingsverplichtingen hebben kunnen voldoen, tegemoet komen.

Interessante vraag van de fractie van de ChristenUnie is wanneer de sanctie voor een schuld met een aflossingsachterstand kan vervallen. Het antwoord is dat dit moment is waarop de aflossingsachterstand die er was bij de overgang naar box 3, is ingehaald.

Voorbeeld

Een belastingplichtige heeft begin 2013 een bedrag van €180.000 geleend voor de eigen woning. Door een onbedoelde fout is in 2015 €1.000 te weinig aflossing betaald en die wordt niet tijdig ingehaald. Per 1 januari 2017 verhuist de schuld van box 1 naar box 3. De aflossingsachterstand bedraagt op dat moment €1.500. De lening kan weer terugkeren naar box 1 zodra in de box-3-periode ten minste €1.500 op de lening is afgelost.

Onduidelijk is hoe het dan vervolgens verder gaat met de eis van annuïtaire aflossing in 360 maanden.

Heeft de klok van 360 maanden als het ware stil gestaan gedurende de periode dat de schuld in box 3 was geplaatst, of tikte de klok juist door?

³ Nota naar aanleiding van het verslag, Tweede Kamer, 34 305, p. 29

Vóór 2013 was het antwoord op die vraag duidelijk. In artikel 3.120 stond de dertigjaarstermijn en de klok tikte door als niet op enig moment het volledige bedrag was afgelost (dat kon zich voordoen bij verkoop van de woning en tijdelijk gaan huren). Nu lijkt een dergelijke bepaling te ontbreken. Duidelijkheid op dit vlak is wenselijk.

Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning

De Kamerleden hebben ook de nodige aandacht voor de voorgestelde verruiming van de schenkingsvrijstelling van €100.000 voor de eigen woning.

Diverse fracties vragen waarom deze schenkingsvrijstelling wordt beperkt tot schenkingen aan 18- tot 40-jarigen. Ook is de vraag gesteld of deze beperking wellicht strijdig is met anti-discriminatiebepalingen⁴.

De reden is voornamelijk budgettair van aard. Daarnaast blijkt uit onderzoek van De Nederlandsche Bank dat huishoudens in de leeftijdsgroep tot 40 jaar duidelijk het meeste te maken hebben met onderwaarde op hun woning. Deze categorie beschikt over kleine financiële buffers en kunnen moeilijk eigen geld inzetten voor de aflossing van hun schuld. De leeftijdsgrenzen sluiten daarnaast volgens de staatssecretaris goed aan bij de werkzame jaren waarin de belastingdruk voor huishoudens het hoogst is. In die fase vallen ook de hoogste kosten (met als voorbeeld het aflossen op de eigenwoningschuld). Bovendien sluit de leeftijdsgrens van de structurele verruiming aan bij de bestaande leeftijdsgrens voor de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning van ouders aan kinderen. Om deze redenen ziet de staatssecretaris ook geen redenen voor strijdigheid met de discriminatieverboden.

Tegen een budgettaire reden op zich is het lastig een tegenargument te bedenken. Bij de andere redenen kunnen de nodige vraagtekens worden gezet. Ook oudere groepen belastingplichtigen staan voor de taak om de eigenwoningschuld af te lossen. Het punt van de belastingdruk voor deze leeftijdscategorie wordt niet onderbouwd.

Verder zou het interessant zijn als een belastingplichtige het punt van de discriminatie voor de rechter zou brengen. De argumentatie zoals nu verwoord door de staatssecretaris is mager te noemen.

⁴ artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) en artikel 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)

Het kabinet is niet van plan de verhoging ook door te voeren voor de studiekosten van kinderen. Ook andere pogingen om de schenkingsvrijstelling te verruimen naar andere categorieën halen vooralsnog bakzeil.

Slot

De Nota naar aanleiding van het verslag van zowel het Belastingplan 2016 als van de Overige fiscale maatregelen bevat weinig verrassingen. Duidelijk is wel dat het kabinet niet van plan is om de voorgestelde box-3-berekeningssystematiek drastisch aan te passen. Het blijkt wel een onderwerp te zijn, dat behoorlijk leeft. Ik ben dan ook benieuwd of de Tweede Kamer hier zonder slag of stoot mee gaat instemmen.

FA